

דרכי אורה

פרשת בא תשפ"ד

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א

'עניי אנן וטרחינן כולי יומא, וכפינן ולית לן מידי'

זו בלבד שלא יגבה מהם הנזק, אלא אדרבה ישלם להם שכרם על אותו היום ששכרם ואפי' שרק הזיקוהו, ולמד זה מהפס' 'וארחות צדיקים תשמור', ולשון הגמ' שהפועלים אמרו לרב 'עניי אנן וטרחינן כולה יומא וכפינן ולית לן מידי', וע"ז א"ל רב לרבכ"ח זיל הב אנרייהו, וא"ל דינא הכי, וא"ל רב, אין, 'וארחות צדיקים תשמור'. נמצא שרק מצד מידת צדיק הי' צריך רבב"ח לשלם להם דמי אותו היום, ומעתה י"ל גם כלפי יוצאי מצרים, אף שהקב"ה פטור לשלם שכר עבודתם מצד שורת הדין, אבל ממידת 'צדיק' שלו הוא מחוייב לשלם להם.

ובזה נראה לבאר מקראי קודש שאנו אומרים כל יום בתפילת שחרית 'וכרות עמו הברית לתת את ארץ הכנעני וגו' ותקם את דבריך כי צדיק אתה, וצ"ע אטו הקב"ה צריך להיות צדיק כדי לקיים הבטחתו, אלא כמבואר שרק מצד מידת צדיק קיים הקב"ה הבטחת השכר, כמו הכתוב 'וארחות צדיקים תשמור'.

ויש להוסיף, שכיון שהקב"ה מתנהג עם האדם ועם כלל ישראל בהנהגת משפט של מידה כנגד מידה, וכמו שאחז"ל כל המעביר על מדותיו מעבירין על כל פשעיו ועוד רבים, על כן א"ל הקב"ה למשה כיון שאברהם אבינו הוא 'צדיק', א"כ צריך בהכרח להתנהג עמו במידה זו של 'ארחות צדיקים תשמור', ואף שכביכול זרעו לא עמד בתנאי העבודה שהיא מחייבת את ה'רכוש גדול', מ"מ מצד מידת 'צדיק' צריך לשלם להם דמי פעולתם. ויש להוסיף שכתוב בפס' שקודם ההבטחה של ברית בין הבתרים 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, והיינו שאז קיבל אברהם אבינו שם 'צדיק' מהקב"ה, וכבר אז בשעת ההבטחה א"ל הקב"ה שיתנהג עמו גם במידה זו של צדקות ויזכו בניו לאותו השכר שהבטיח להם.

והנה כולנו ירדנו לעוה"ז לצורך עלי' כד' הגמ' ב"מ דפ"ג יצא אדם לפעלו - צדיקים לקבל שכר, ולעבודתו עדי ערב - במי שהשלים עבודתו עדי ערב, והיינו אפי' שלא הצלחנו להועיל בעבודתנו, ובעוונותינו הרבים נשבר הכלי ושלא במקום מדרון ובפשיעה, אמנם אנו צועקים במר לב להקב"ה עניי אנן וטרחינן כולי יומא וכפינן ולית לן מידי, והקב"ה לעולם נוהג במידת צדיק לתת שכר לכל מי שנכנס בעבודתו ית', אלא שצריך לנהוג במידת 'צדיק' בעוה"ז ואז הקב"ה ג"כ נוהג עמו באותה המידה ומצדקו ויהיה לי' אגרי' לפני משורת הדין.

דָּבָר נָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיִּשְׁאָלוּ אִישׁ מֵאֵת רַעְהוּ וְאִשָּׁה מֵאֵת רַעוּתָהּ כָּלִי כֶסֶף וְכָלִי זָהָב (י"א, ב)

רש"י הביא כאן דרשת חז"ל בברכות ד"ט עה"פ 'דבר נא': אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך שלא יאמרו אותו צדיק - אברהם, 'ועבדום וענו אותם' (בראשית טו) קיים בהם, 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול' (שם), לא קיים בהם עכ"ל. וכבר עמדו בזה, אטו הקב"ה צריך טעם זה כדי לקיים הבטחתו, ועוד צ"ב מהו שנצטרכו חז"ל לכתוב על אברהם אבינו דווקא כאן תואר זה של 'אותו צדיק'.

ונראה שבאמת יש לומר שבברית בין הבתרים לא הוצרך הקב"ה להבטיח במיוחד את שכרם של אלו שנשתעבדו במצרים עבודת פרך, והלא הקב"ה לעולם נתן שכר טוב ליריאויו ועושי רצונו, וידוע בחז"ל בכ"מ שכרן של יסורים ובפרט יסורים כאלו שנתייסרו כלל ישראל שלא מחמת מעשיהם אלא לתיקון הבריאה, אלא באותה שעה אמר הקב"ה לאברהם אבינו שכדי להבטיח ענין זה שיזכו בניו לרשת את ארץ ישראל ולהיות עם סגולה של הקב"ה, ממלכת כהנים וגוי קדוש, ע"ז מוכרח שעבודם של בני" בארץ לא להם, כדי שיעו ע"י לדרגה עצומה בקדושה ויראה, ועל ידי שיראו את גודל רשעותם ואכזריותם וכפרנותם של המצרים ידעו ליזהר ממעשיהם, וע"י יסורים הנוראים בעבודת פרך יתקרבו עוד יותר להקב"ה, ובוודאי שעבור עבודה תמימה כזאת היו מקבלים עוד יותר שכר כמו כל מי שעובד להקב"ה ומתייסר כדי להתקרב אליו, שנאמן הדין שלא לקפח שכר כל מעשה ופעולה טובה, וע"ז אמר הקב"ה באותו הזמן שממילא פשוט הוא ש'אחרי כן יצאו ברכוש גדול' כמבואר בסנהדרין דצ"א שהיא הבטחה מצד הקב"ה לשלם להם על עבודתם לפניו, כי כל ענין העבודה במצרים הי' לתכלית הנרצה להתקרב אליו וע"ז יגיעו למתן תורה, ואף שבעלמא אמרי' היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, מ"מ ע"ז הי' הקב"ה נוהג כמו בשכר מצוות שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז.

ואמנם כלל ישראל לא עמדו בנסיון זה, ואדרבה נפלו בדרגתם ללמוד ממעשי המצרים כמו שאחז"ל הללו עובדי ע"ז וכו' וירדו למ"ט שערי טומאה, ובאמת מצד שורת הדין לא הי' צריכים לקבל שכר כלל. אבל מצד המבואר בס"פ האומנין (ב"מ פג א') בעובדא דרבה בר בר חנה דתברו לי' הנהו שקולאי חביתא דחמרא, ופי' שם רש"י שהיו נושאי משאות ושברו לו החבית שלא במקום מדרון, ובפשיעה, וא"ל רב שלא

עקירת הרצון היא הדרך להגיע לקדושה

טבעם לקרקר, ועשו את מה שמושרש אצלם בטבע, משא"כ הכלב שטבעו להקים רעש, ואעפ"כ עקר את טבעו ואת רצונו כדי שלא להפריע ליציאת בני ישראל מארץ מצרים.

כך הוא גם ענין איסור מאכלות אסורים. האדם בטבעו תאב לאכול אותם, אך צריך לעקור את רצונו ולהמנע מכך. עקירת הרצון היא הדרך להגיע לקדושה, וכמו שכתב מו"ר מרן החזון איש (קובץ אגרות, אגרת י"ג): "כל שבירת הרצון היא אבן אחת מאבני רצפת העזרה לבנות החיים בקודש". על ידי איסור המאכלות זוכים בני ישראל לקדושה והופכים עצמם ל'אנשי קודש'. מעתה, מתאים מאד הדבר שדוקא במצוה זו מקבלים הכלבים שכר על כך שגם הם עקרו רצונם.

וְלִכְלֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא יִחְרָץ כָּלֵב לְשׁוֹנוֹ (י"א, ז)

על הפסוק בפרשת משפטים (שמות כב) 'ואנשי קדש תהיון לי, ובשר בשדה טרפה לא תאכלו, לכלב תשליכון אותו', אמרו חז"ל (שמו"ר לא): למה לכלב? אמר הקב"ה חייבים אתם לכלבים, שבשעה שהרגתי בכורי מצרים והיו המצריים יושבין כל הלילה וקוברין מתיהם והכלבים נובחין להם ולישראל אינן נובחין, שנא' 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו', לפיכך אתם חייבים לכלבים שנאמר 'לכלב תשליכון אותו' ע"כ. והנה רבים תמזו מדוע זכו דוקא הכלבים לשכר נצחי, הרי מצינו שגם הצפרדעים סייעו לבני ישראל בכך שקרקרו אצל המצרים ובגופם, ומדוע לא ניתן להם שכר על זה? אך תשובת הדבר הוא שהצפרדעים

עובדא ממרן החזון איש זיע"א

השעה, ואח"כ אמר 'לא, איני רוצה שעון', ועצר מהדרך ונשען על מקלו, הביט בלבנה, והתחיל מדבר ומחשב לעצמו מתי הי' המולד וכמה היום בחודש, חישב והביט בלבנה, ואחר כמה רגעים אמר את השעה המתאימה.

החדש הזה לְכֶם ראש הַדָּשִׁים (י"ב, ב) שה רבינו שליט"א: ליוונו את מו"ר מרן החזון"א זצ"ל בטויל היומי, והי' זה בשעת לילה מאוחרת, סמוך לחצות, במקום הר גבוה (רחוב ר' יהודה הלוי), ובדרך שאל מרן זצ"ל אם למישהו יש שעון לידע מה

המשא המרכזי מרבנו מרן שליט"א בכינוס ארגון "קשר יהודי" לאלפי נשות ישראל

תפקיד האשה בשמירה על כלל ישראל

נשים יקרות, עצם ההתכנסות שלכם, לשמוע ולהתחזק יחד, זה שאתם רוצים להתכנס ולשמוע בימים האלה, שעם ישראל זקוק לישועה גדולה, עצם הדבר הזה, זה דבר גדול מאוד.

ידוע לכם, לכולנו, שכלל ישראל נמצא בסכנה גדולה. וכל יום אנחנו שומעים על דם ישראל שנשפך כמים, ואף אחד לא יודע מה יילד יום, ה' ירחם. אשרי חלקכם שאתן מבקשות ומחפשות במה להתחזק בימים אלו.

אנחנו חיים ומאמינים שכל הניסים של עם ישראל זה הכל בזכות לימוד תורה. לימוד התורה הקדושה היא זו ששומרת עלינו, היא זו שמגינה עלינו. ומיום שמחת תורה וכל ההשתלשלויות אם נסתכל טוב רואים זאת בחוש. וכמו שאומר הנביא זכריה את דבר ה', 'לא בחיל ולא בכוח כי אם ברוחי אמר ה' צבקות'. מי שמסתכל טוב רואה שלומדי התורה הם השומרים האמיתיים של עם ישראל.

אני רוצה לדבר על החלק שלכם, על החשיבות של האשה בשמירה על כלל ישראל.

האשה הרי לא לומדת תורה. לנשים הרי אסור ללמוד תורה. אבל יסוד החשיבות של האשה, היא בזה שהיא שולחת את הבעל ללמוד. בזה שהבעל יושב ללמוד. בזה החשיבות של האשה.

יש גמרא בברכות בדף י"ז ע"א, הגמרא מביאה שם, אמר ליה רב לר' חייא, [רב היה מהתלמידים החשובים של רבינו הקדוש] נשים במאי זכיין, במה זכו הנשים. מה הפירוש, הביאור בזה כי הגמרא בכתובות אומרת שרק מי שיש לו אור תורה, האור תורה מחייהו לעולם הבא, עולם הבא אפשר לזכות רק למי שיש לו אור תורה, שואלת כאן הגמ', רב אמר לר' חייא במה נשים זוכות לחיי עולם הבא, במה הם זוכים לזה, הרי הם לא יכולים ללמוד תורה. ועל זה אומרת הגמ' שיש להם את זכות התורה במה "שאקרוי בנייהו לבי כנישתא", רש"י מסביר שהם מביאות את התינוקות של בית רבן, הקטנים, שהיו רגילין ללמוד אז אצל הרב בבית הכנסת, הנשים זוכות בגלל שהם מביאים ועוזרות ללימוד מקרא, חומש. כי הם מביאים אותם לבית הכנסת אצל הרב שילמד איתם. דבר שני "ובאתנוי גברייהו בי רבנן", הם עוזרים לבעל להגיע לבית המדרש, שם לומדים משניות וגמרא. דבר שלישי שהם נשאות בבית ומחכות לבעל שיחזור מהישיבה, זהו פלפולא של תורה.

הנה הגמרא מונה כאן שלושה דברים, מקרא ומשנה ופלפולא של תורה, זה הזכות של הנשים. יש כאן את הזכות של כל מה שיש בתורה, יש כאן מקרא ומשנה ופלפולא של תורה, ובוה שהן עוזרות על ידי זה הן זוכות. וזה תלוי בהן, שהן עושות את הבית לבית של תורה. וזה, אני רוצה להגיד לכם, זה מה שאתם צריכים לקחת מכאן. מהאסיפה הזאת צריך לצאת, שידעו שהלימוד תורה של הבעל זה תלוי בכם. וזה התפקיד שלכם בשמירה ובהגנה על כלל ישראל.

אבל אני רוצה להביא לכם דבר נוסף. שהיה לי מזה התפעלות. יש ירושלמי במסכת כתובות בפרק חמישי הלכה ב', "מעשה ברבי יהושע בנו של רבי עקיבא שנשא אשה והתנה על מנת שלא לזון ושלא לפרנס". כל בעל מתחייב בכתובה שהוא יזון את האשה ויפרנס אותה, אז הוא התנה שלא לזון ולא לפרנס. ולא רק שהוא לא יזון ויפרנס, אלא שהיא תזון ותפרנס אותו, "ולא עוד אלא שתהא זונתו ומפרנסתו". ויש שם תוספת שחזין ממה שתזון ותפרנס אותו, כתוב שם שתהא "מלמדתו תורה". ומפרש הפני משה על הירושלמי [שהיה רבו של הגאון מווילנא] על המילים "ומלמדתו תורה" והוא כותב כדי "שיהיה לו פנאי ללמוד תורה בלי טורח של מזונות ופרנסה".

רואים בדברי הפני משה, שלא מדובר באשה כמו ברוריה אשתו של התנא ר' מאיר, שהיא היתה מלומדת גדולה, שידעה ללמוד תורה כמו החכמים הגדולים, התנאים. אז אם מדובר באשה כזאת, זה מובן למה הוא התנה איתה שתלמדו תורה. אבל הפני משה לא אומר את זה. בפני משה כתוב, עצם הדבר מה שהיא תפרנס אותו שיוכל ללמוד ולא יצטרך לחפש אוכל, רואים מכאן שהוא לומד שבמה שהיא מפרנסת אותו זה עצמו נקרא שהיא מלמדת אותו תורה.

כתוב כאן דבר נורא. בזה שהיא מפרנסת אותו, הוא לא יצטרך לעבוד, אז זה לא שיהיה לה רק את הזכויות של התורה. אלא הופכת להיות מלמדת תורה! היא הופכת להיות ראש ישיבה!!! היא המלמדת תורה. היא לוקחת את התפקיד של מלמדת אותו תורה.

כתוב כאן דבר נורא, לא רק מה שדיברנו קודם את כל השלושה דברים, שהאשה זוכה בזכותם לזכויות של תורה. אלא שבוה שהבעל יוכל לשבת וללמוד, בשקט, בלי הפרעה, היא הופכת להיות המלמדת תורה. כמו שהקב"ה הוא מלמד תורה לעמו ישראל. היא הופכת להיות "המלמדת תורה", בבחינת התפקיד של הקב"ה.

אשרי חלקכם שאתם מתכנסות להתחזק.

תשמעו מה שאתם שומעים כאן, בזה שעושים שהבעל יוכל ללמוד כמנוחה בזה אתן הופכות להיות המלמדת תורה. זה אתם צריכות לקחת מהאסיפה. זהו החלק שלכן. ובוה אתם שומרים על כלל ישראל.

ונזכה על ידי זה לישועת ה' מכל צרותינו. ובא לציון גואל בישיבת ה' בסיעתא דשמיא.